

MË SHPEJT, MË LART, MË FORT—TË NGRIHET POTENCIALI I RRRITJES I VENDEVE TË EUROPËS QENDRORE, LINDORE DHE JUGLINDORE

Tetor 2013

PËRMBLEDHJE

Ashtu si në rajone të tjera të ekonomive në zhvillim, **tregjet financiare në vendet e Europës Qendrore, Lindore dhe Juglindore (EQLJ) kanë qenë nën presion** që nga pranvera. Vendet me parametrat makroekonomikë më të dobët dhe ato që kanë pasur më parë flukse hyrëse kapitali të larta janë prekur më shumë. Përgatitja për tronditje të reja që mund të përktheheshin në presione të konsiderueshme për financime për disa vende është thelbësore.

Tronditjet gjithashtu mund të përbejnë rrezik për ringritjen. EQLJ-ja po fillon të dalë nga rënia e dytë në katër vjet, duke përfituar nga rritja në zonën e euros. Rritja ekonomike zhgënjyese mund të zgjerojë hendekun e vogël të prodhimit që është krijuar vitet e fundit. Por hapësira për të ndërmarrë politika kundër-ciklike është e kufizuar në mjaft vende, pasi defiçitet fiskale janë ende të larta, borxhi publik është në një trend rritës dhe presionet në kursin e këmbimit mund të kufizojnë hapësirat e politikës monetare.

Rritja e dobët nuk është një problem i kohëve të fundit. Në pesë vitet e shkuara, rritja në vendet e EQLJ-së ka qenë më e ulët sesa pritshmëritë. PBB-ja u rrit mesatarisht vetëm me ½ përqind në vit, shumë më poshtë sesa parashikimi prej 5 përqind i bërë në pranverë të vitit 2008. Performanca e dobët erdhi më së shumti prej një rritje potenciale mjaft më të ulur, kryesisht për shkak të investimeve më të pakta nga firmat, për shkak të rënies së kërkesës për mallrat e tyre, më pak disponibilitet për financime dhe nevojës për të rregulluar bilancet në periudhën pasuese të bumit të paqëndrueshëm të investimeve të parakrizës.

Duke parë përpara, **rreziqet ndaj rritjes së prodhimit janë domethënëse**, çka do ta bëjë më të vështirë reduktimin e papunësisë dhe uljen e borxhit publik në nivele më të qëndrueshme. Flukset e kapitalit, sidomos nga bankat më të Europës Veriore, kanë gjasa të mbeten të ulëta, rritja ekonomike në partnerët tregtarë të vendeve të EQLJ-së parashikohet të mbetet modeste dhe rënia e popullsisë në moshë pune është duke u përshpejtuar.

Ndaj arritja e një rritje ekonomike “më të shpejtë, më të lartë, më të fortë” është thelbësore dhe do të kërkojë hapa vendimtarë:

- **Zgjidhja e problemeve të lëna nga kriza.** Një sektor financiar i shëndetshëm është kritik për të siguruar kreditim dhe për të nxitur rritjen. Heqja e barrierave ligjore, gjyqësore,

tatimore dhe rregullatore në fushat e zgjidhjes së huave nën standart do të lehtësojë ristrukturimin industrial dhe pastrimin e bilanceve të bankave. Rindërtimi i hapësirave fiskale do të reduktojë primet e rrezikut dhe kostot e huamarrjes, çka do të ketë një efekt të shëndetshëm edhe për sektorin privat.

- **Forcimi i sektorit të tregtueshëm.** Një rritje e mirë-balancuar do të rriste prespektivat për rritje ekonomike. Të dhënat empirike tregojnë se ekonomitë më të hapura janë rritur më shpejt. Integrimi më i ngushtë në zinzhirot globale të ofertës do të sjellë transferim më të shpejtë të teknologjisë dhe përshejtim të konvergjencës në të ardhura.
- **Përmirësimi i klimës së investimeve.** Thjeshtimi i ambjentit rregullator dhe forcimi i konkurrencës, mbrojtja e investitorëve dhe zbatimi i kontratave mbeten prioritetet për shumë vende. Në disa vende, ristrukturimi dhe/ose privatizimi i ndërmarrjeve shtetërore të mëdha që janë me humbje si dhe përmirësimi i qeverisjes dhe rritja e transparencës janë gjithashtu kritike.
- **Sigurimi i një tregu pune mirëfunksional.** Papunësia e lartë ka një komponent strukturor, i cili ka qenë problem që nga fillimi i periudhës së tranzicionit. Forcimi i politikave aktive të tregut të punës do të përmirësojë ri-trajnimin dhe rishpërndarjen e punonjësve. Reformat në arsimin profesional dhe atë dytësor mund të jenë gjithashtu të nevojshme, ashtu sikurse edhe pagesa papunësie dhe programe sociale të shënjestruara më mirë, për të përmirësuar rezultatet në tregun e punës.